

Etelänkynsisammal

Nälkvastmossa
Dicranum tauricum

Uhanalaisuusluokka (IUCN): erittäin uhanalainen (EN)

Uhanalainen (LSA 521/2021)

Luonnehdinta

Etelänkynsisammal on kärkipesäkkeinen lehtisammal, joka kasvaa jopa viiden senttimetrin korkuisina, kirkkaan vihreinä tiiviinä mättäinä. Lehdet ovat 3–4 mm pitkiä, suoria, ja kapenevat veitsimäisestä tyvestä pitkäksi ja jäykäksi kärjeksi, joka katkeaa kuivana helposti. Märkinä lehdet sojottavat pystyssä ja kuivina ne ovat painuneet lähemmäs vartta. Etelänkynsisammal leviää katkenneiden kärjenkappaleiden avulla, itiöpesäkkeet ovat lajilla hyvin harvinaisia. Suorat, katkeilevat lehdet etelänkynsisammal jakaa haprakynsisammalen (*Dicranum fragilifolium*) ja erittäin uhanalaisen katkokynsisammalen (*Dicranum viride*) kanssa. Lajit erotetaan toisistaan mikroskooppisten tuntomerkkien perusteella.

Elinympäristö ja levinneisyys

Etelänkynsisammal elää vanhoissa lehdoissa ja kangasmetissä lahoppuulla, harvemmin puiden rungoilla ja kallioilla. Etelänkynsisammalen kanta on pieni, sitä esiintyy harvinaisena vain eteläisessä Suomessa.

Nykytila ja uhkatekijät

Etelänkynsisammalle soveltuvat elinympäristöt ovat vähentyneet vanhojen metsien ja lahoppuiden vähenemisen, metsien uudistamis- ja hoitotoimien sekä rakentamisen takia. Nykyisistä uhkista ensisijainen on runsaasti lahoppuuta ja kookkaita puita sisältävien vanhojen metsien väheneminen. Neljäsosa etelänkynsi-sammalen nykyisistä kasvupaikoista on suojelun ulkopuolella.

Hoitosuositukset

Etelänkynsisammalen kasvupaikka riittävän laajoine lähiympäristöineen tulisi säilyttää jatkuvasti peitteisinä. Oleellista on turvata lahoppujatkumo ja pienilmaston säilyminen suojaisana. Sopivassa lahovaiheessa olevien maapuiden jatkuva muodostuminen on edellytys sammalen säilymiselle paikalla. Osa kasvupaikoista on metsälain erityisen tärkeitä elinympäristöjä (pienvesien välittömät lähiympäristöt ja rehevät korvet). Osa etelänkynsisammalen kasvupaikoista saattaa olla metsälain mukaisia erityisen tärkeitä elinympäristöjä (rehevät lehtolaikut), joiden ominaispiirteiden muuttaminen on kielletty. Monet sammalen kasvupaikoista ovat METSO-ohjelmaan sopivia kohteita (lehdot, runsaslahoppuustoiset kangasmetsät).

Lähteet

- Atherton, I., Bosanquet, S. & Lawley, M. (toim.) 2010. Mosses and Liverworts of Britain and Ireland – a field guide. British Bryological Society. 856 s. Verkkojulkaisuna: <http://www.bbsfieldguide.org.uk/> [Viitattu 11.11.2011.]
- Hallingbäck, T., Hedenäs, L., Lönnell, N., & Weibull, H. 2006. *Dicranum tauricum* nälkvastmossa. Teoksessa: National-nyckeln till Sveriges flora och fauna. Bladmossor: Sköldmossor – blåmossor. Bryophyta: Buxbaumia – Leuco-bryum. ArtDatabanken, SLU, Uppsala. S. 365.
- Sjögren, E. 1984. Faktablad: *Dicranum tauricum* – nälkvastmossa. Teoksessa: Hallingbäck, T. (red.). 1998. Rödlistade mossor i Sverige – Artfakta. ArtDatabanken, SLU, Uppsala. S. 100–101.
- Ulvinen, T., Syrjänen, K. & Anttila, S. (toim.) 2002. Suomen Sammalet – levinneisyys, ekologia, uhanalaisuus. Suomen ympäristö 560. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 354 s. Verkkojulkaisuna: <http://hdl.handle.net/10138/40617>

Kuva: Esa Ervasti